

COLLEGA-WETENSCHAPPERS ROEPEN OP TOT EERHERSTEL VAN ANATOOM GEORGE MAAT

‘Rampfoto’s essentieel voor medisch onderwijs’

Vijfentwintig wetenschappers schreven onlangs een hartenkreet aan de KNAW naar aanleiding van het verbod van minister Van der Steur op het gebruik van fotomateriaal van slachtoffers van vlucht MH17. ‘Zonder forensisch beeldmateriaal is geen medisch onderwijs mogelijk en sterft ons vak uit.’

Vijfentwintig wetenschappers uit dertien landen – de helft artsen, veelal hoogleraar en forensisch werkzaam – schreven op 11 september jl. een brief aan de president van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), met een cc-tje aan minister van Veiligheid en Justitie Ard van der Steur. Ze zijn ongerust, ‘horrified’ zelfs, over de manier waarop de minister de hoogleraar anatomie en fysische antropologie George Maat heeft

behandeld. Van der Steur bestempelde het gebruik van forensisch beeldmateriaal in een lezing voor studenten door Maat publiekelijk als ‘buitengewoon ongepast en onsmakelijk’. De academici vragen de KNAW om steun voor hun roep om ‘academische rechten en vrijheid, onderwijs zonder censuur en bescherming van onze wetenschappers tegen vervolging’. De KNAW overweegt nu een advies te publiceren over vrije wetenschapsbeoefening. Van der Steur liet afgelopen week weten

bij een volgende ramp Maat graag weer in de arm te nemen, maar excuses bleven uit. De wetenschappers, onder aanvoering van de Schotse Sue Black, hoogleraar anatomie en forensische antropologie aan de Universiteit van Dundee, en de fysisch-antropoloog Hans de Boer, werkzaam in het AMC, hebben twee punten op hun agenda. De Boer: ‘We willen dat het onrecht dat George Maat is aangedaan, wordt hersteld. De minister gaf een overhaaste reactie, die niet alleen George Maat maar ons vakgebied schaadt.’ Van der Steur nam twee maatregelen naar aanleiding van een politierapport over Maats lezing: Maat werd uit het identificatieteam gezet en foto’s van MH17-slachtoffers mochten voortaan pas gebruikt worden bij ‘lezingen en educatie’ na expliciete toestemming van de nabestaanden. In een brief aan de Kamer bracht Van der Steur bovendien een

9 april	22 april	23 april	1 mei	10 juni
<p>Besloten lezing Maat voor studievereniging gezondheidswetenschappen in Maastricht over de identificatie van de slachtoffers van rampvlucht MH17. Twee RTL-journalisten zijn zonder toestemming aanwezig en maken geluidsopnamen</p>	<p>Uitzending RTL Nieuws, minister Van der Steur noemt gebruik fotomateriaal ‘buitengewoon ongepast en onsmakelijk’</p>	<p>Maat op non-actief gezet</p> <p>23 april</p> <p>Minister in de Tweede Kamer: ‘foto’s alleen tonen na toestemming van de nabestaanden’</p>	<p>Achttien internationale collega’s van Maat vragen Van der Steur ‘onrecht te corrigeren’</p>	<p>De korpschef presenteert politierapport aan de minister, dat niet wordt gepubliceerd: regels voor gebruik LTFO-materiaal (Landelijk Team Forensische Opsporing) ontbreken</p> <p>11 juni</p> <p>Telefoontje LTFO aan Maat: geen regels overtreden</p>

GEORGE MAAT (68)

Hoogleraar anatomie en fysische antropologie

- 1973 Artsexamen Universiteit Leiden.
- 1974 Promotie aan de medische faculteit Leiden, daarna werkzaam als anatoom aan universiteiten in onder meer Suriname, Leiden en Koeweit.
- 2003 Hoogleraar anatomie en fysische antropologie Universiteit Leiden.
- 2011 Emeritaat, zet werk voort in het kernteam van het Landelijk Team Forensische Opsporing (LTFO), als honorary professor in Pretoria, als docent anatomie aan de artsopleiding in Kathmandu.

‘Studenten hebben er toch recht op de nieuwste ontwikkelingen te leren?’

15 juni

Brief minister aan de Tweede Kamer: Maat was niet zorgvuldig, de samenwerking is beëindigd, toestemming van nabestaanden nodig voor gebruik beeldmateriaal van slachtoffers MH17

4 augustus

Minister beantwoordt Kamervragen: regels over lezingen met LTFO-foto's ontbreken

14 augustus

Kamerleden Omtzigt en Sjoerdsma vragen om openbaar maken politierapport

11 september

Brief van vijftientig wetenschappers aan de KNAW: belangen van het onderwijs, wetenschappers, docenten en studenten zijn geschaad

17 september

De KNAW overweegt advies te publiceren over vrije wetenschapsbeoefening n.a.v. zaak-Maat

21 september

Minister beantwoordt Kamervragen: politierapport wordt openbaar. Het nieuwe LTFO-protocol moet een afweging maken tussen belangen nabestaanden en belang van educatie

23 september

Van der Steur laat Maat in gesprek onder vier ogen weten in de toekomst graag een beroep op hem te doen

omstreden onderscheid aan tussen vakgenoten en studenten: 'Maat wist wat de doelgroep van de lezing op 9 april was, namelijk studenten gezondheidswetenschappen en niet alleen vakgenoten forensische antropologie.'

Medisch onderwijs

Van der Steur rijdt hiermee de forensisch wetenschappers op drie manieren in de wielen, vinden ze: zonder beeldmateriaal geen onderwijs, zonder onderwijs geen toekomstige forensisch experts en zonder ministerieel vertrouwen geen forensisch experts überhaupt. De academici schrijven in hun brief die Medisch Contact mocht inzien: 'Medisch beeldmateriaal is onmisbaar in alle medische en bio-medische onderwijsactiviteiten en het is logisch dat als we onze opvolgers instrueren, ze ook toegang moeten krijgen tot de realiteit van de situatie.' Ze hekelen het feit dat Van der Steur studenten uitsluit van de groep met wie beelden mogen worden gedeeld, waardoor medisch onderwijs praktisch niet meer mogelijk is. 'Als we de academische vrijheid verliezen onze studenten te vertrouwen en hen te informeren over de realiteit van ons werk, hoe moeten we ze dan voorbereiden en hen inspireren? Rampenidentificatie zit niet in een regulier medisch of forensisch curriculum en de toekomst van het vak ligt in een vrije en open academische communicatie tussen leraar en leerling.' De forensische antropologie is aangewezen op gastcolleges en keuzevakken, licht De Boer telefonisch toe.

Afschrikking

De afschrikkende werking van Van der Steurs veroordeling betreft niet alleen

Medisch
beeldmateriaal is
onmisbaar
in onderwijs

GEORGE MAAT:

'HELE MEDISCHE VAK BERUST OP VERTROUWEN EN INTEGRITEIT'

'Het onderwijs in alle landen is op basis van vertrouwen dat de doelgroep in de zaal zit. Dat iemand met andere bedoelingen in je collegezaal komt, kan iedereen elke dag overkomen. Vroeger controleerde de universiteit nog wel eens collegekaarten om te zien of collegegeld was betaald. Voor een collegezaal moet je vrij kunnen spreken. Studenten vragen van alles, bijvoorbeeld: 'Hoe gaat u daarmee om, met zo'n tafel vol menselijk materiaal.' Ze voelen het moment dichtbij komen dat ze daar zelf voor staan. Dan gaat het niet over anatomische, maar wel over medische vragen.'

de vakgenoten van de toekomst, vreest De Boer. 'Forensisch experts zullen zich nog wel een keer achter hun oren krabben als hen wordt gevraagd deel te nemen aan een rampenidentificatie nu ze zien wat zelfs een gewaardeerd, internationaal boegbeeld kan overkomen.' Het enige wat een academicus heeft, benadrukken de briefschrijvers, is zijn reputatie. 'Nederland ziet hoe een minister 47 jaar onberispelijke wetenschappelijke dienst en wetenschappelijke integriteit aan flarden slaat.' Rampenidentificatie gebeurt vaak in politiek gevoelige situaties. Dat vereist bescherming en ondersteuning van de expert, niet een openbare veroordeling, aldus de opstellers. 'Als tegenover persoonlijke aanvallen door de media niet krachtig een kalme en rationele reactie van de regering of passende wetenschappelijke organen klinkt, heeft dat een ongunstig effect op de bereidheid van onze jonge deskundigen om deel te nemen aan toekomstig rampenonderzoek.'

Iedere ramp uniek

Maar moest het dan precies fotomateriaal van MH17-slachtoffers zijn waarvan studenten moesten leren? Die vraag is ook Maat afgelopen halfjaar menigmaal voorgelegd. 'Ja' zegt Maat daarover, 'ook bij deze ramp hebben we veel bijgeleerd en studenten hebben er toch recht op de nieuwste ontwikkelingen te leren?' Vol-

gens de briefschrijvers geldt in de wereld van de identificatie dat iedere ramp uniek is. Kennis wordt daarom overgedragen door de mensen die zelf de identificaties deden, is de gedachte. 'We zijn ons bewust van de ethische en juridische voorzorgsmaatregelen en zoals in al het medisch onderwijs, moeten afbeeldingen worden geanonimiseerd en mogen ze geen ander doel dienen dan om kennis over te dragen – zoals in deze situatie.' Volgens het politierapport bestaat er geen protocol dat het tonen van identificatiefoto's verbiedt. Het Landelijk Team Forensische Opsporing (LTFO) stelde het fotomateriaal juist aan Maat ter beschikking voor onderwijsdoeleinden, zo meldde de minister onlangs in een Kamerbrief. Het ministerie heeft opdracht gegeven alsnog zo'n protocol te ontwikkelen. Maar dat er geen richtlijnen waren voor een gebeurtenis als deze is niet de schuld van professor Maat en is een les voor iedereen, zeggen de auteurs. 'Niemand voorspelde deze situatie en daarom is het onrechtvaardig om de persoon te straffen bij wie dit probleem aan het licht kwam.' ■

web

Op onze website vindt u het dossier George Maat met een bericht over het advies van de KNAW en een uitgebreide chronologie met alle relevante documenten, artikelen en Kamerstukken.